

SAŽETI PRIKAZ RADA

Kao prvo u ovom radu izučavani su procesi vezani za formiranje i razvoj Evropske Unije, sa akcentom na njen značaj kao izuzetno važne ako ne i najvažnije regionalne organizacije u svijetu. Da bi se potvrdila uspješnost EU i kod zemalja Centralne i Istočne Evrope izabran je i detaljnije proučen primjer integracija zemalja *Visegrad grupe* (Poljska, Mađarska, Češka i Slovačka). Evropska Unija se od osnivanja 1957. pa do danas, preobrazila u najznačajniju svjetsku regionalnu organizaciju, o kojoj njeni osnivači, potpisnici Rimskih ugovora, nisu mogli ni sanjati. Kreirana je politička i ekonomska zajednica, koja nema paralele nigdje u svijetu. Također, gledano čisto sa pravnog aspekta, Unija počiva na Evropskom pravu¹ koji je iznikao na osnovi nacionalnih prava ali i dostignuća u razvoju evropskih integracija. Jedan od najznačajnijih organa predstavlja Sud pravde, čije su odluke u većini slučajeva bile upravo onaj odlučujući faktor koji je davao impuls daljem snaženju integracionih procesa, što je dovelo do toga da se sudu pravde dâ čak i politička dimenzija.

Kao drugo pojašnjena je uloga i dejstvo prava na kreiranje novih zakona i pravila EU. U samoj Evropi pravo i politika su bili uvijek u nekoj vrsti interakcije u određivanju i formulisanju interne politike, odnosno uticali su direktno ili indirektno na produbljivanje regionalne integracije.

¹ Pravo koje se stvara u okvirima Evropskih zajednica... je dugo vremena uobičajeno nazivano "pravo Evropskih zajednica" ili "komunitarno pravo"... poslije stupanja na snagu Sporazuma iz Maastrichta 1993. godine, kojim je osnovana EU, ovo pravo se naziva i "pravo Evropske unije" ili "Evropsko pravo" (EU Law, Europarecht)...", V.Popović, R.Vukadinović, Međunarodno poslovno pravo, opšti deo, Banja Luka-Kragujevac, 2005., strana 61.

Kao treće proučen je i bliže pojašnjen i pojam Regionalne integracije koja u suštini predstavlja proces pojačane saradnje i međuzavisnosti između grupe država na jednom određenom geografskom prostoru.

Integracioni proces u većini slučajeva počinje bližom ekonomskom kooperacijom u cilju povećanja društvenog proizvoda i blagostanja. Ipak, iako se politički aspekt u početku nastoji umanjiti, neizbježan je u unapređenju daljnjih odnosa jer pojedinačne države moraju kroz svoje pravne odluke uticati na domet ekonomskih integracija, u mjeri u kojoj usvajaju i podstiču trend pune liberalizacije tržišta i smanjenja uticaja države na liberalizaciju ekonomije.

Regionalna ekonomska integracija se razvija u nekoliko etapa, kao prvo stvaranjem slobodnog tržišta i carinske unije, a potom preko zajedničkog tržišta do ekonomske unije kao najvažnijeg cilja.

Slučaj nastajanja Evropske unije upravo je karakterističan po tome što je u najvećem stepenu pratio standardnu, gore izloženu šemu nastajanja regionalnih integracija, ali s tom razlikom da je, u slučaju EU, prevaziđen stadijum samo "ugovorne zone slobodne trgovine" koji je u većini slučajeva predstavljao i najviši oblik ekonomske saradnje među državama (EFTA).²

Kao četvrto pitanje obrađena je Evropska integracija, kao regionalna varijanta globalizacije, koja je kao takva imala za posljedicu velike promjene za članove Unije, kako ekonomske tako i političke, a i daleko veće nego je to učinila sama globalizacija za mnoge zemlje u svijetu. To nije samo zato što je EU kreirala slobodne ekonomske zone već i zbog razvoja EU kao nadnacionalne

² EFTA- European free trade association (Evropska zona slobodne trgovine), su osnovala Austrija, Danska, Lihtenštajn, Norveška, Portugal, Švedska, Švajcarska i Velika Britanija, 4.januara 1960. godine u Štokholmu. Nešto kasnije su se pridružile Finska i Island... Udruženje je osnovano kao reakcija na osnivanje EEZ, zbog straha da bi moglo doći do ekonomske diskriminacije i sketanja trgovine nakon osnivanja EEZ, ali ne kao njen rival. Kao opšti cilj pred EFTA-u je postavljen zadatak da „pomogne što bržem uspostavljanju multilateralnog udrženja za uklanjanje trgovinskih barijera i promovisanje što čvršće saradnje između država članica, uključujući i članice EEZ“ V.Popović, R.Vukadinović, Međunarodno poslovno pravo, opšti deo, Banja Luka - Kragujevac, 2005., strana 267.

zajednice sa višeslojnim sistemom upravljanja koji nema istovjetnog primjera na globalnom svjetskom nivou.

Kao peto, u ovom radu se išlo i do pojašnjavanja uloge subregionalnih organizacija u formulisanju samog karaktera Unije kod njenog nastanka a i u procesu priprema novih kandidata za buduće punopravno članstvo. Naime, u procesu proširenja EU, značajnu ulogu su odigrale i subregionalne organizacije kao što su Benelux grupa, Visegrad grupa (uključujući i CEFTA), udruženje Baltičkih zemalja (Estonija, Letonija, Latvija), Nordic council (skandinavske zemlje). Subregionalizam je situacija koja se kreira između dvije ili više zemalja kako bi u procesu približavanja punom članstvu u regionalnu integraciju, ostvarile što potpunije ekonomsko integrisanje i time se brže uklopile u buduću zajednicu. Subregionalizam je čvrsto spojen sa današnjim trendom u razvoju regionalizma, i zato se naziva Novi regionalizam, započet 1980. godine. Novi regionalizam ustvari predstavlja razvoj regionalne integracije u novoj globalnoj svjetskoj ekonomiji i povećanju globalne konkurentnosti. Subregionalizam u okviru EU je star skoro koliko i EU sama. To se vidi na primjeru Benelux zemalja (Belgija, Holandija, Luxemburg)³ kreiranoj na bazi zajedničke istorije i zajedničkog ekonomskog cilja. Ustvari ova subregionalna organizacija bila je preteča i vodilja u stvaranju EEZ, EZ i EU jer su mnogi pozitivni primjeri ove integracije bili ustvari baza za razvoj daljih Evropskih integracija. Ostali primjeri su vezani za proces proširenja jer su se javljali, kako je to već rečeno, kao potreba osnaživanja zemalja kandidata kako bi se ove što lakše i brže mogle uklopiti u EU kao takvu.

³ Benelux : Iako započeta još 1944 kao carinska unija između Belgije, Nizozemske i Luksemburga, Benelux Grupa je i formalno prešla u ekonomsku grupaciju, potpisivanjem sporazuma u Hagu, 3.februara 1958 godine. Benelux Grupa predstavlja prvi primjer jedne bliže ekonomske kooperacije u Evropi nakon drugog svjetskog rata. Benelux zemlje su bile prve u uspostavljanju bezgraničnog prostora a u skladu sa prvim sporazumom iz Šengena, iz 1985. godine..

Najvažniji primjer Novog subregionalizma zastupljen je u proces transformacije zemalja Centralne i Istočne Evrope. Iako su ove zemlje 2004. godine postale i formalno punopravne članice EU, ipak su još uvijek ostali, mada u reduciranoj formi, i oblici subregionalne organizacije kao što su Visegrad grupa ili Baltički council. Njihov ostanak je omogućen činjenicom da sadašnji ciljevi samo upotpunjuju osnovne kompetencije, sada udružene u EU, a ne isključuju ih, kao na primjer dalje unapređenje političke i kulturne saradnje i priprema novih projekata za potrebe EU, kao ulazak u Monetarnu uniju i Šengenski sporazum⁴ o bezgraničnom prostoru (od decembra 2007 granična kontrola je ukinuta na kopnu a od aprila 2008. i na aerodromima između starih i većine novih članica, sa izuzetkom Kipra, Rumunije i Bugarske). Efikasna regionalna politika je od izuzetnog značaja ako ne i najznačajnija za razvoj integrisane EU. Razvijena i na ublažavanje dispariteta unutar EU, regionalna politika određuje i budućnost integrativnog procesa. Cilj je postizanje ekonomske i socijalne uravnoteženosti a ne "ad-hoc" izjednačavanja standarda ljudi u različitim subregionima EU. Ovo posljednje je u stvarnosti i nemoguće izvesti u kratkom vremenskom periodu. To je i navedeno u samom Osnivačkom aktu EU "...smanjiti razlike između različitih regiona... (TEU, član 130a) u cilju promovisanja ekonomskog i socijalnog progresa" (TEU Član B). Kako bi se navedeni ciljevi i ostvarili, stvorena je finansijska podrška kroz Strukturne fondove za regione koji tu podršku i stvarno trebaju. ERDF⁵ (Evropski regionalni fond za razvoj) formiran je 1975. od strane država članica Unije, da bi se ostvarila bolja socijalna i ekonomska ravnoteža unutar EU kao i smanjila regionalna razlika.

⁴ Šengenski sporazumi: uspostavljanje bezgraničnog prostora. Ime po malom mjestu u Luxemburgu – Šengen, više sporazuma počev od 1985.god., posljednji iz 2007.god kojim se ukidaju granične kontrole između EU15 i EU 27.

⁵ ERDF: European development fund (Evropski fond za razvoj), jedan od najvažnijih od EU Strukturalnih fondova, dogovorenih između EU komisije i država članica, a za unapređenje ekonomskog razvoja nerazvijenih regiona. Sredstvima iz ovog fonda finansiraju se projekti prema jedinstvenom EU kriteriju, ali odluke donose države članice individualno do određenog limita (50mio €). Iznad navedenog limita Odluke se donose zajednički sa Komisijom u Briselu...

U radu je dat prostor za objašnjenje uloge i značaja Strukturalnih fondova, a

koji su odigrali značajnu ulogu u ublažavanju razlika među regionima ali i upripremi zemalja kandidata za prijem u Uniju. Ovdje posebno treba istaći važnost Strukturalnih fondova za period od 2000-2006. gdje su oni iskorišteni u podršci Agende 2000⁶, prema kojoj je predviđeno a i potom ostvareno peto po redu (I do sada najveće) proširenje Unije na zemlje centralne i istočne Evrope, a istovremeno je Evropska regionalna politika postala još efikasnija i transparentnija.

I u budućnosti ovi fondovi će igrati značajnu ulogu u podršci pripremi zemalja zapadnog Balkana (uključujući i preostale zemlje bivše Jugoslavije) u njihovom nastojanju za što brže ali i kvalitetnije ispunjavanje uslova prijema.